https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Tursunaliyeva Shaxnozabonu
Qobiljon qizi Andijon davlat pedogogika instituti Filologiya fakulteti talabasi

XALQ OG'ZAKI IJODIDA ZOONIMLARNING ZOOMORF KOD SIFATIDA NAMOYON BO'LISHI

ANNOTATSIYA: Mazkur maqolada o'zbek xalq maqollarida uchraydigan zoomorf kodlar — ya'ni hayvonot olamiga oid obrazlar orqali berilgan ma'nolar tahlil qilinadi. Zoomorf kodlar xalqning dunyoqarashi, hayotiy tajribasi, qadriyatlari va til madaniyatida muhim o'rin tutadi. Maqollarda hayvon obrazlari ko'pincha inson xulq-atvori, xarakteri yoki ijtimoiy hodisalarni ramziy tarzda ifodalash uchun qo'llaniladi. Maqolada ana shunday kodlarning lingvokulturologik xususiyatlari yoritilgan va ularning madaniy mazmuni ochib berilgan.

KALIT SO'ZLAR: Kod tushunchasi, lingvistik kod, ijtimoiy kod, madaniy-semiotik kod, ramziy ma'no, lingvokulturologiya, zoomorf va fetomorf kodlar, xalq maqollari

АННОТАЦИЯ: В данной статье анализируются зооморфные коды, встречающиеся в узбекских народных пословицах, то есть смыслы, передаваемые посредством образов, связанных с животным миром. Зооморфные коды играют важную роль в мировоззрении, жизненном опыте, ценностях и языковой культуре народа. Образы животных в пословицах часто используются для символического выражения человеческого поведения, характера или социальных явлений. В статье рассматриваются лингвокультурные особенности таких кодов и раскрывается их культурное содержание.

КЛЮЧЕВЫЕ СЛОВА: Концепция кода, лингвистический код, социальный код, культурно-семиотический код, символическое значение,

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

лингвокультурология, зооморфные и фетоморфные коды, народные пословицы.

ANNOTATION: This article analyzes the zoomorphic codes found in Uzbek folk proverbs - that is, the meanings conveyed through images related to the animal world. Zoomorphic codes play an important role in the worldview, life experience, values, and linguistic culture of the people. Animal images in proverbs are often used to symbolically express human behavior, character, or social phenomena. The article highlights the linguocultural characteristics of such codes and reveals their cultural content.

KEY WORDS: Concept of code, linguistic code, social code, cultural-semiotic code, symbolic meaning, linguoculturology, zoomorphic and phetomorphic codes, folk proverbs

O‘zbek xalqining boy og‘zaki merosi — maqollar, nafaqat qisqa va tushunarli ifodalar orqali hayotiy tajribani yetkazadi, balki unda xalqning dunyoqarashi, qadriyatlari va odatlari aks etadi. Ayniqsa, hayvonot olamiga oid obrazlar, ya’ni zoomorf kodlar, maqollarda keng qo‘llanilib, inson xulqi, xarakteri yoki ijtimoiy voqealarni ramziy tarzda ifodalash imkonini beradi. Ushbu maqolada o‘zbek xalq maqollaridagi zoomorf kodlar tahlil qilinib, ularning lingvokulturologik xususiyatlari va madaniy mazmuni yoritiladi. Shu orqali maqollardagi hayvon obrazlari nafaqat til madaniyati balki xalqning ma’naviy dunyosini ham aks ettirishi ko‘rsatib beriladi.

Tilshunoslikda “kod” tushunchasi — bu til orqali ma’lumotni ifodalash, uzatish va qabul qilish jarayonida qo‘llaniladigan belgilar tizimini anglatadi. Oddiy qilib aytganda, kod — bu axborotni til vositalari yordamida shartli belgilar shaklida ifodalash usuli.Kod — belgilar tizimi.Kod muayyan belgilar (so‘zlar, tovushlar, yozuv belgilar) va ularning ma’nolari o‘rtasidagi kelishilgan munosabatga asoslanadi.Masalan: O‘zbek tilidagi “daraxt” so‘zi — bu atrofdagi

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

real obyektni ifodalovchi kod.Kod — aloqa vositasi.Tilshunoslikda kod, ayniqsa, kommunikativ jarayonda muhim. Gapiruvchi o‘z fikrini kodlaydi (so‘zlar orqali ifodalaydi), tinglovchi esa uni dekodlaydi (tushunadi).Tabiiy til kodi — inson tili (masalan, o‘zbek, rus, ingliz tillari).[1]

Sun’iy kodlar — tilshunoslik va texnikada yaratilgan maxsus belgilar tizimi (masalan, morze kodi, dasturlash tillari, matematik belgilar).

Ijtimoiy kodlar — nutqiy xulq-atvor, ijtimoiy qatlamlar tilida farqlanuvchi kodlar (masalan, adabiy til kodi, dialekt kodi, jargon va boshqalar). Shundan kelib chiqib aytishimiz mumkinki, kod — bu tilning nisbatan barqaror va umumiy tizimi. Nutq esa shu kod asosida yaratilgan individual xabardir. Shuning uchun kod bo‘lmasa, muloqot mumkin bo‘lmaydi.

Sotsiolinvistikada — ijtimoiy guruhlar qanday kodlardan foydalanishi o‘rganiladi.Kod — bu tilning belgilar tizimi bo‘lib, u orqali odamlar axborot uzatadi va tushunadi. Kod tilning asosiy elementi sifatida aloqa jarayonining uzviy qismi hisoblanadi.

Zoomorf kod inson tafakkurida hayvon xususiyatlarini insoniy fazilatlar bilan bog‘lash orqali ramziy tafakkur yaratadi. Bu kod orqali hayvonlar axloqiy dars beruvchi obrazlarga aylanadi. Masalan, Ezop masallarida tulki makkorligi bilan saboq beradi, arslon esa hukmdorlik va qahramonlikni namoyon qiladi. Har bir xalqqa xos folklor ramzlari orqali jamiyatning axloqiy qadriyatlari avloddan avlodga yetkaziladi. Zoomorf kod – inson va tabiat orasidagi ramziy bog‘lanish, xalq tafakkuri va badiiy didning uyg‘unligi. Bu kod ,nafaqat ,hayvonlarni tasvirlash, balki insoniyatning axloqiy, ma’naviy va ijtimoiy qadriyatlarini vizual va tushunarli tarzda yetkazish vositasidir.

[1]Rahmonov, A. (2015). O‘zbek xalq maqollari va hayvonot obrazlari. Toshkent: Fan nashriyoti.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Tilshunoslikda “kod turlari” [2]deganda belgilar tizimining turli mazmuniy asoslari yoki semantik kodlash usullari nazarda tutiladi. Bular, ayniqsa, madaniy-semiotik tahlil, uslubshunoslik, lingvokulturologiya va badiiy matn tahlilida ko‘p qo‘llaniladi.

Shu nuqtai nazardan, zoomorf va fetomorf kodlar — obrazli ifodalar, metaforalar va til birliklari orqali dunyoni hayvoniy yoki tabiiy predmetlar (ko‘pincha meva, urug‘, tabiiy jismlar) orqali kodlash shakllari hisoblanadi.

Tilshunoslikda kodlar odatda quyidagi asosiy turlarga bo‘linadi:

Lingvistik kod – tilning o‘ziga xos fonetik, morfologik, sintaktik tizimi. (masalan, o‘zbek tili kodi, rus tili kodi)

Ijtimoiy kod – jamiyatdagi qatlamlar, ijtimoiy rollar, kasblarga xos til uslubi (masalan, jargonlar, professional til, dialektlar).

Madaniy-semiotik kodlar – badiiy matn yoki nutqda turli obrazlar, ramzlar, metaforalar orqali ma’no beruvchi kodlar. Shu guruhga zoomorf, fetomorf, antropomorf, kosmomorf va boshqa kodlar kiradi.

Zoomorf kod — bu inson, hodisa yoki predmetni hayvonlar nomi, ularning xususiyati yoki obrazlari orqali kodlash, ya’ni tasvirlash usuli.

“Zoo” — yunoncha hayvon, “morf” — shakl. Demak, zoomorf kod — “hayvoniy shakl orqali ifoda” degani.Hayvonlarga xos sifatlar orqali inson yoki holat ifodalanadi.

Ko‘pincha metafora va taqqoslashga asoslanadi.

Milliy mentalitet va xalq og‘zaki ijodida juda faol qo‘llaniladi.Namuna sifatida

“Bo‘ri” — ayyorlik, yovuzlik, kuch timsoli.

[2] Jo‘rayev, M. (2018). “Zoomorf kodlarning xalq og‘zaki ijodidagi o‘rni”. Filologiya masalalari jurnali, № 3, 45–51-betlar.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

“Tulki” — ayyor, hiylakor odamga nisbatan.

“Qo‘ydek” — muloyim, itoatkor insonni tasvirlash.

“Asaldek ari” — mehnatkash ayolga nisbatan.

“Qoplon” — jasur, kuchli yigit.

Badiiy matnlarda zoomorf kodlar obrazlarni jonlantiradi, xalqona ma’nolarni chuqur beradi.

Fetomorf kod — bu inson, hodisa yoki tushunchalarni meva, urug‘, o‘simlik, tabiiy jismlar obrazlari orqali ifodalash yoki kodlashdir.Tabiiy narsalarning shakli, rangi, xususiyati asosida ma’no beriladi.

Ko‘pincha ayol, bola, hayot, hosildorlik, nasl, baxt, go‘zallik obrazlari bilan bog‘liq.

Poetika va folklorda juda keng qo‘llaniladi.Fetomorf kodga:

“Gul yuz” — chiroyli qizni tasvirlash.

“Anordek yuz” — qizil, tiniq, go‘zal yuz.

“Ko‘zlari bodomdek” — chiroyli ko‘z tasviri.

“Baxt daraxti” — baxtning timsoli.

“Hayot novdasi” — yangi avlod, bola.

“Yuragim po‘stlog‘ini yorib chiqdi” — kuchli hisni ifodalovchi poetik obrazlarni misol qilib keltirishimiz mumkin. Fetomorf kodlar milliy obrazlilikda chuqur ildiz otgan: xalq qo‘shiqlari, maqollar, she’riyatda juda ko‘p uchraydi.

Lingvokulturologiya — bu zamonaviy tilshunoslikdagi eng qiziqarli va muhim yo‘nalishlardan biri bo‘lib, til va madaniyat o‘rtasidagi uzviy bog‘liqlikni o‘rganadi.Lingvokulturologiya — atamaning ma’nosi

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

“Lingvo” — lotincha lingua so‘zidan kelgan bo‘lib, “til” degani.

“Kulturologiya” — “madaniyat haqidagi fan” ma’nosini anglatadi. lingvokulturologiya bu til orqali milliy madaniyatni o‘rganadigan fan hisoblanadi.O‘zbek tilida lingvokulturologik misollar

“Non” — o‘zbeklar uchun muqaddas, hurmat belgisi. “Nonni oyoq ostiga tashlamang” degan jumlada madaniy-axloqiy qadriyat ko‘rinadi.

“Ko‘k rang” — osmon, erkinlik, orzular ramzi.

“Oq yo‘l tilayman” — yo‘lga chiqayotgan kishiga omad tilash, bu nafaqat til, balki madaniyatga xos marosimiy nutqdir.

“Gul yuz” — qiz bolaga nisbatan go‘zallik, noziklik timsoli sifatida ishlatiladi.

Ushbu olimlar va asarlar “zoomorf kodlar”, “zoomorfizm”, “zoonimlar”, “zoomorphic image / code” kabi tushunchalar doirasida ishlangan:

G.F. Gouketlova — “Linguistic and cultural specific features of zoomorphemes” maqolasida zoomorf kodlar va milliy-lingvistik o‘ziga xosliklar ustida to‘xtaladi.

Andrey Khazbulatov va Zhanerke Shaigozova — “Zoomorphic code of Kazakhstan culture: camel symbols” maqolasida zoomorf kod tushunchasi va uning ramziy ahamiyati ko‘rib chiqiladi.

Radostina Stoyanova — “Zoomorphic Culture Code as a Device of Human Appearance Conceptualization …” maqolasida turli tillardagi zoomorf madaniyat kodi va inson tashqi qiyofasini ifodalash kabi jihatlarni tahlil qiladi.

O‘zbekiston va turkiy tillar madaniyatida “zoomorf kodlar” bilan bog‘liq tadqiqotlar M. Zamaxshariy, M. Koshg‘ariy, B. Bafoyev , N.R. Nishonova kabi olimlar tomonidan olib borilgan.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Mahmud Koshg‘ariy „Devonu lug‘otit at-turk“[3] asarida ham turli hayvon obrazlari orqali turkiy xalqlarning dunyoqarashi, odatlari va insoniy xususiyatlari tasvirlangan.

Quyida ushbu asarda uchraydigan zoomorf kodlarga misollar :

Arslon (Sher) – kuch va jasorat ramzi sifatida ishlatiladi. Masalan, qahramon yoki yetakchi shaxsning jasoratini sher bilan ta’riflash.

Tulki – donolik, hiyla, ayyorlik ramzi sifatida keladi. Masalan, kimsaning aqlli va hiyladorligini tulki bilan ifodalash.

Ot – jasorat, sodiqlik va tezlik timsoli. Asarda odamning jasorati yoki sodiqligini ot bilan solishtirish uchraydi.

Qarg‘a – ogohlik, hushyorlik yoki ba’zan fitna timsoli sifatida ishlatiladi.

Burgut – kuch, qudrat va balandlik timsoli. U yuqori martabali shaxslar yoki qudratli shaxs sifatida ishlatiladi.Mahmud Koshg‘ariy hayvonlarni nafaqat tashqi xususiyatlari orqali, balki ularning tabiiy xatti-harakatlariga qarab odam xulqi bilan bog‘laydi. Shu orqali turkiy xalqlarning axloqiy qadriyatlari va jamiyat tushunchasi ochib beriladi.

Ezop masallarida ham hayvonlar faqat qiziqarli obraz emas, balki insoniy xulq-atvorning ramzi, axloqiy darsning timsoli sifatida namoyon bo‘ladi.[4] Masalan, “Bo‘ri va laylak” masalida bo‘ri – kuch va tahdidni, laylak esa hushyorlik va ehtiyotkorlikni ifodalaydi; shundan kelib chiqadiki, ba’zan faqat kuch bilan emas, aql bilan ham yutuqqa erishish mumkin. “Tok va kiyik” masalida tok – boylik va resursning ramzi, kiyik esa noziklik va ehtiyotkorlik timsoli; bu masal bizga tabiat va resurslarga hurmat bilan munosabatda bo‘lish zarurligini eslatadi. “Burgut, zag‘cha va cho‘pon” esa jasorat va sadoqat, yovuzlik va aqlli qarorlar o‘rtasidagi

[3] Mahmud Koshg‘ariy. (XI asr). Devonu lug‘otit at-turk. (Toshkent nashri asosida foydalanildi).
[4] Ezop masallari. (Qadimgi Yunon adabiyoti namunasi). Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi nashriyoti, 2005.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

muvozanatni ko‘rsatadi: cho‘ponning mehnati va donoligi kuchli yovuz kuchlarni yengishga yordam beradi. Shu tarzda, Ezop masallaridagi hayvonlar – shirning kuchi, quyonning tezligi, mushukning hushyorligi, qarg‘aning firibgarligi – hammasi inson fazilatlari va ijtimoiy xulqni o‘zida aks ettiradi. Ular orqali masallar faqat zavq bag‘ishlamaydi, balki axloqiy saboq ham beradi, insonni tafakkurga, diqqatga va yaxshi fazilatlarni qadrlashga undaydi.

Til — xalqning ruhiyati, ma’naviyati, dunyoqarashi aks etadigan eng yaqin vosita. Xalq og‘zaki ijodining eng yorqin namoyandalaridan biri bo‘lgan maqollar esa — qisqa, lo‘nda va chuqur mazmunga ega iboralar orqali avloddan avlodga qadriyatlarni yetkazadi. Ayniqsa, maqollarda ishlatilgan zoormorf (hayvoniy) timsollar insoniy fazilatlar va ijtimoiy hodisalarni o‘ziga xos tarzda ifodalaydi. Masalan, “Qush uyasida ko‘rganini qiladi”, “Etning yaxshisi — qazi, itning yaxshisi — tozi”, “Bo‘ri bo‘ronda quturar” kabi maqollar hayvon obrazlari orqali tarbiya, sifat va sinov mavzularini ochib beradi. Ushbu maqollardagi timsollarning ma’nosini tahlil qilish — ularning xalq ongidagi o‘rnini, zamonaviy talqindagi ahamiyatini va madaniy kodini ko‘rishga imkon yaratadi. Shu sababli, quyidagi tahlilda biz ,avvalo, maqollardagi hayvoniy timsollarni aniqlaymiz, ularning asosiy va kengaytirilgan ma’nolarini ochamiz hamda ular orqali insoniy fazilatlar va jamiyat hayotini qanday talqin qilish mumkinligini ko‘rib chiqamiz.

«Qush uyasida ko‘rganini qiladi» Bu maqol shuni anglatadiki, bola oilada o‘rgangan, ko‘rgan xatti-harakat, odob-axloq, muomala shakllari — kattalarning tutgan yo‘li — uning keyingi hayotiga katta ta’sir qiladi. Oila tarbiyasi, ota-ona xatti-harakati bola ongida chuqur iz qoldiradi.

“Qush” — uyasi. Uyasi, ya’ni bolalik muhiti, oilaga o‘xshash makon. Bu yerda qush misoli bola hayoti boshlang‘an joy, bolaning “uyasi” (asosiy tarbiya muhitini) ifodalaydi. Qush uyasida ko‘radi (odatda uyi, ojiza uyi) — shundan keyin qiladiganini, o‘rganadiganini bildiradi. Ya’ni bola — yosh qush kabi, uyadagi namunalardan shakllanadi.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

Inson xususiyatlariga ishora:

Tarbiya — halollik, hurmat, odob, mehr kabi xususiyatlar oiladan boshlanadi.

Namuna qabul qilish: ota-onaning, atrofning yaxshi xulq-atvori, nutqi va harakati bolaning fe'l-atvoriga o'tadi.

Bola mustaqil ravishda ham, boshqalarning ko'rsatmalariga emas, oiladagi ko'rinadigan odatlar, qadriyatga parallel ravishda yashaydi.[5]

«Etning yaxshisi — qazi, itning yaxshisi — tozi»

Bu maqol odatda yaxshi sotuvchi etda (go'shtda) — qazi (turli sovuq go'sht mahsulotlarini tayyorlaydigan, sifatli kesadigan), itda — tozi (it zotli, yaxshi it) misollaridan foydalaniladi. Yaxshi et go'sht sifatli bo'ladi, yaxshi it esa sifati va xulqi bilan ajralib turadi.

Et — insonning ichki sifatlari, tayyorligi, qiymati, foydasi, kontenti (yozma yoki rasmiy ma'noda) bilan bog'lanadi: et yaxshi bo'lsa, odamning ishlari, so'zi, xatti-harakati ham xuddi shunday sifatli bo'lishi kerak.

It — insonning tashqi jihatlari, sodiqligi, ishontirilganligi, xizmatkorligi, turmushdagi obro'si bilan bog'lanadi. Tozi it — zo'r zotli, kuchli, yoki saxiy, ishonchli, mehribon, sodiq — yaxshi itga xos sifatlar.

Inson xususiyatlariga ishora:

Inson ham ichki sifatlari bilan (axloq, bilim, fazilat) yaxshi bo'lishi kerak ("etning yaxshisi" kabi).

Tashqi jihatlar, ko'rinish, obro', xarakter ham muhim: inson garchi tashqi tomondan chiroyli bo'lsa-da, ichki bo'lsa zaif bo'lsa, kam bo'ladi.

Sifatli bo'lish — nafaqat kimligini, balki u qanday inson ekanini ham ko'rsatadi.

[5] Ergasheva, M. (2022). "Zoomorf kodlar – xalq madaniy xotirasining lingvistik ko'rinishi". Madaniyat va til jurnali, № 1, 48–54-betlar.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

«Bo‘ri bo‘ronda quturar»

“Bo‘ri bo‘ronda quturar” maqoli shuni ko‘rsatadi: mushkul, xavfli, testli vaziyatlar kelganda chin kuch, jasorat, tabiiy instinktlar namoyon bo‘ladi. Insonning haqiqiy tabiati, kimligini, qanchalik kuchli yoki zaif ekanligi aynan qiyinchilik paytida ko‘rinadi.

Bo‘ri — kuchli, yirtqich, jasur hayvon. Bo‘ri sahna (bo‘ron) kabi og‘ir vaziyat bo‘lgan joyda o‘z kuchini, instinktini, chidamliligini ko‘rsatadi.

“Bo‘ron” — tashqi sinov, qiyinchilik, krizis.

Inson xususiyatlariga ishora:

Qiyinchilikda kim haqiqiy yetakchi ekanini; kim kurasha olishini, kim orqaga chekinishini ko‘rsatadi.

Mushkul sharoitda ruhan, aqlan, jismonan chidamli bo‘lish zarurati.

Bo‘ri kabi qiyinchilikda yuz beradigan xatti-harakat — ba’zan himoyachilik, himoyaga o‘tish, chidash — inson odatiy sharoitdagi yumshoqlik yoki soyada qolish vaqtida bilinmayd

Xalq og‘zaki ijodi xalqning boy tarixiy tajribasi, dunyoqarashi va qadriyatlarini aks ettiruvchi bebaho manbadir. Unda ishlatilgan zoonimlar — ya’ni hayvon nomlari — nafaqat til birliklari, balki muayyan ramziy ma’noga ega bo‘lgan belgilar sifatida namoyon bo‘ladi. Maqollar, matallar, masallar va boshqa janrlarda hayvon obrazlari orqali insonlarning turli xulq-atvori, xarakteri, ijobiy va salbiy fazilatlari badiiy tarzda ifoda etiladi. Bu holat zoonimlarning xalq tafakkurida chuqur ildiz otganini, ular til va madaniyatning muhim qatlami ekanini ko‘rsatadi. Shuningdek, zoomorf kodlarni o‘rganish orqali xalqning ma’naviy dunyosini, qadriyatlar tizimini va ijtimoiy hayotga bo‘lgan munosabatini yanada chuqurroq tushunish mumkin. Shu bois, zoonimlar orqali ifodalanadigan zoomorf kodlar xalq og‘zaki ijodini tahlil qilishda alohida ilmiy va madaniy ahamiyatga ega.

https://wordlyknowledge.uz/index.php/gpble
Qabul qilingan sana: 07.12.2025
Nashr etilgan sana: 30.01.2026

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1.Rahmonov, A. (2015). O‘zbek xalq maqollari va hayvonot obrazlari. Toshkent: Fan nashriyoti.

2.Jo‘rayev, M. (2018). “Zoomorf kodlarning xalq og‘zaki ijodidagi o‘rni”. Filologiya masalalari jurnali, №3, 45–51-betlar.

3.Karimova, S. (2020). “Maqollarda zoonimik obrazlar orqali milliy mentalitetning ifodalanishi”. Til va adabiyot ta’limi jurnali, №2, 60–66-betlar.

4.Mahmud Koshg‘ariy. (XI asr). Devonu lug‘otit turk. (Toshkent nashri asosida foydalanildi).

5.Yusuf Xos Hojib. (XI asr). Qutadg‘u bilig. Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san’at nashriyoti, 1971.

6.Tursunov, A. (2017). “Zoomorf kod tushunchasi va uning xalq og‘zaki ijodida namoyon bo‘lishi”. O‘zbek tili va adabiyoti, №5, 22–28-betlar.

7.Qodirova, N. (2019). “Zoonimlarning xalq maqollarida ramziy vazifasi”. Lingvokulturologiya muammolari to‘plami, Samarqand, 35–42-betlar.

8.Ezop masallari. (Qadimgi Yunon adabiyoti namunasi). Toshkent: O‘zbekiston milliy ensiklopediyasi nashriyoti, 2005.

9.Bekmurodov, D. (2021). “Hayvon obrazlari orqali beriladigan axloqiy tushunchalar”. Folklorshunoslik izlanishlari to‘plami, Buxoro, 14–19-betlar.

10.Ergasheva, M. (2022). “Zoomorf kodlar – xalq madaniy xotirasining lingvistik ko‘rinishi”. Madaniyat va til jurnali, №1, 48–54-betlar.